

INTERVENCIÓ EDUCATIVA EN LES ALTES CAPACITATS INTEL·LECTUALS

Milagros Valera Sanz

Pedagoga i Logopeda

Gabinet Psicopedagògic Mentor

Coordinadora del grup de treball per les Altes Capacitats Intel·lectuals pel Col·legi de Pedagogs de Catalunya. (COPEC)

1.- L'ESCOLA INCLUSIVA

El concepte d'escola inclusiva apareix en el moment que es planteja la necessitat d'atendre a tots els alumnes amb les seves diversitats. L'educació inclusiva es presenta com un paradigma que pretén que tots els alumnes puguin ser atesos en la mateixa escola independentment de les seves condicions i característiques. El concepte d'inclusió s'ha anat desenvolupant de forma molt propera al progrés i evolució que ha experimentat el concepte d'educació especial. La insatisfacció envers els progressos cap a la integració ha fet que es plantegin com s'avaluen les necessitats educatives del alumnes, com s'organitzen els centres, quin currículum i com es desenvolupa, etc.; tot això a portat a reformar las finalitats educatives, els models pedagògics i fins i tot el sistema normatiu per donar resposta a tots els alumnes i considerar-los com oportunitats d'enriquiment per a tots. Com diu Stainback: " En una escola <ideal>, se celebra la diversitat en totes les seves formes. Les oportunitats per tenir alumnes i personal amb orígens socials, característiques i experiències diferents, es busquen, es fomenten i es valoren. La diversitat entre els membres de l'escola enforteix la mateixa escola i l'aula i ofereix a tothom oportunitats considerables per aprendre" Stainback (2001b,p. 29)

El concepte d'inclusió és molt més ampli que el d'integració, ja que implica que tots els nens i nenes aprenguin junts independentment de les seves condicions personals socials o culturals.

L'enfoc inclusiu valora la diversitat com un element enriquidor del procés d'ensenyament - aprenentatge i per tant afaforeix el desenvolupament humà. El que caracteritza als éssers humans és precisament les diferències entre uns i altres, des d'aquesta lògica, l'escola no ha d'obviar-les i actuar com si tots els seus alumnes aprenguessin de la mateixa forma, sota las mateixes condicions i la mateixa velocitat, sinó tot el contrari, ha de desenvolupar noves formes d'ensenyament que tinguin en compte i responguin aquestes diversitats, portant a la pràctica els principis d'una educació per a tots i amb tots.

Així l'escola inclusiva significa modificar substancialment l'estructura, funcionament i resposta pedagògica de les escoles, per atendre a tots els nens i

nenes per què tinguin èxit en els seus aprenentatges i participin en igualtat de condicions. Per tant en una escola inclusiva tots es beneficien d'un ensenyament adaptat a les seves necessitats.

Quan parlem d'escola inclusiva, ho fem tenint com ha perspectiva una escola dotada dels recursos humans i materials necessaris per dur a terme aquest ideari pedagògic i per tant en la creença de que és imprescindible i totalment necessari que es facin canvis en el sistema i les polítiques educatives.

Han d'haver també canvis a nivell d'organització en el funcionament de l'escola, en les actituds i pràctiques dels docents, en les relacions entre ells, en el concepte que es té del nen i la nena, en l'organització de les aules, materials, currículum, et.

L'UNESCO (2002), diu que cal avançar cap un enfocament inclusiu de l'educació i de l'escola perquè:

- *Permet que les interaccions entre el diferents alumnes de la classe, actuïn com a suport efectiu per a tots els altres alumnes. S'ha de abandonar l'idea de que només el mestre és l'única persona que proveeix aquest suport a les escoles.*
- *Permet respectar la diversitat fent que els alumnes se sentin més a gust. La diversitat és una característica intrínseca de la condició humana. L'escola no ha de tractar la diversitat com a desigualtat o injustícia, sinó que l'ha de valorar des de la seva singularitat i com valor enriquidor que s'ha de potenciar.*
- *Esdevé un context idoni per aprendre un conjunt d'habilitats socials i de relació, sense deixar de banda l'assoliment d'altres capacitats més intel·lectuals, a les quals, fins al moment, se'ls havia atribuït tota la importància en l'educació.*
- *Permet que tots els alumnes progressin, encara que no tots arribin a assolir les mateixes capacitats o habilitats.*

Altres característiques importants que desenvolupa el concepte d'escola inclusiva és que garanteix diferents modalitats d'aprenentatge basades en els interessos, capacitats i condicions dels alumnes. Per tant promou que tots els alumnes i per tant **també els nens i nenes d'altres capacitats intel·lectuals**, siguin acceptats per ells mateixos, que es respectin els seus interessos, perfils d'aprenentatge i altres condicions que poden anar canviant durant la seva vida escolar. Per facilitar que tots els alumnes participin de forma més activa en els seus aprenentatges, l'escola inclusiva estructura de forma flexible el procés d'ensenyament dels seus alumnes, per adaptar-se a possibles canvis o modificacions i per atendre les condicions puntuals que es poden anar donant en els seus alumnes durant l'escolaritat.

El desenvolupament de l'escola inclusiva també promou la creació de materials i ajudes tècniques que facilitin la tasca educativa als docents i als hi permeti arribar millor als diferents alumnes que tenen a les aules.

Finalment el desenvolupament d'una escola inclusiva necessita d'uns requisits imprescindibles com són :

- Una reestructuració de la cultura, polítiques i pràctiques dels centres educatius, perquè puguin atendre la diversitat i per tant també els alumnes amb altes capacitats intel·lectuals.
- Canvis en les actituds i en les pràctiques educatives. L'escola ha de valorar la diversitat com un element enriquidor i per tant ha de respectar-la, donant una resposta educativa adequada a tots els seus alumnes.
- Currículum ampli i flexible que permeti prendre decisions ajustades a les diferents realitats individuals, socials, culturals que es troben a l'aula.
- Els tipus de metodologies han d'estar centrades en els alumnes facilitant la diversificació i flexibilitat dels ensenyaments i d'aquesta manera poder personalitzar les experiències d'aprenentatge. S'han d'introduir i aplicar dins de l'aula estratègies metodològiques que evitin l'aplicació i difusió d'una cultura homogènia que promogui l'idea de que tots els alumnes son iguals i aprenen de la mateixa manera.
- Criteris i procediments flexibles d'avaluació. Una escola inclusiva que respongui a la diversitat a d'utilitzar gran varietat de procediments d'avaluació que s'adaptin al diferents estils, capacitats i possibilitats d'expressió de tots els alumnes.
- El Projecte educatiu de centre s'ha de dissenyar d'acord amb les necessitats dels alumnes i la seva realitat. En les escoles en les que hi ha una estreta col·laboració entre els docents, entre aquests i els pares i entre els propis alumnes, és més factible que es pugui atendre millor la diversitat.
- Participació dels pares i la comunitat. És important que tots participin i s'impliquin el en procés educatiu dels alumnes. Els pares són un pilar important i han de participar i implicar-se en les activitats escolars, en recolzar determinats aprenentatges en l'àmbit familiar, en col·laborar amb els mestres dels seus fills per informar-los de les seves característiques tant intel·lectuals com socials i emocionals, ect. d'aquesta manera al mateix temps que ajuden als professors en la tasca educativa, beneficien el desenvolupament dels seus fills.
- Formació dels docents i altres professionals de l'educació en una pràctica educativa diferent, ja que tots els canvis que comporta una educació inclusiva, necessita de la formació adequada dels que han de portar-la a terme.

Les idees filosòfiques, pedagògiques i socials que sustenten a l'escola inclusiva donen pas a una nova concepció d'educació en la que l'educació específica te un paper nou i molt important no sol en l'atenció adequada als alumnes amb dificultats i amb els d'altres capacitats, sinó en fer-ho extensiu a tots els alumnes que conformen les aules, en donar les respostes educatives que cada alumne necessita, en aplicar metodologies dins l'aula que promoguin uns aprenentatges específics a cada una de les individualitats i realitats dels alumnes.

2.- INTERVENCIÓ EDUCATIVA EN LES ALTES CAPACITATS

Quan parlem d'intervenció ens adonem que l'idea que es té de les altes capacitats va des dels pols més extrems ("no fa falta cap intervenció ja que si són més intel·ligents i tenen més recursos no necessiten cap tipus d'ajuda") i, d'altra banda, es parla dels nens i nenes d'altres capacitats com si estiguessin destinats a desenvolupar algun tipus de problema.

Cap de les dues idees no és acceptable; la primera, perquè limita el dret bàsic dels alumnes, que és desenvolupar-se en funció de les seves característiques, i la segona, perquè crea una angoixa innecessària a pares, educadors, i al mateix nen, que pensen que el fet diferencial és un problema que cal solucionar per vies extraescolars i, no com seria el més lògic, dins de l'escola.

A la pràctica educativa diària podem observar que hi ha nens i nenes que tenen problemes, que s'avorreixen amb la repetició, que el que estan estudiant o de la forma que ho estan fent no els motiva, perquè ells fa temps que han assimilat els objectius; nens que necessiten reptes més amplis i difícils, nens creatius que no arriben a desenvolupar la seva creativitat, perquè no se'ls estimula. També ens podem trobar amb nens que a més de la desmotivació escolar, se'ls uneixen dificultats de relació amb els seus companys, ja sigui per la seva maduresa intel·lectual com a emocional, o bé perquè hi ha un desfasament entre el seu intel·lecte i la seva maduresa psicològica, és a dir, el que coneixem com disincronia. Per tant, la intervenció educativa es considera fonamental per poder oferir a aquests nens oportunitats per desenvolupar satisfactòriament els seus potencials.

L'elecció del tipus d'intervenció (acceleració, agrupament, enriquiment del currículum, etc.) dependrà de les característiques dels alumnes (tipus d'excepcionalitat, maduresa emocional, adaptació social, etc.). En cap cas frenar-lo o hiperestimular-lo seran solucions vàlides d'intervenció, ni tampoc prioritzar el desenvolupament intel·lectual per sobre de l'emocional, físic o social.

Per poder dur a terme adequadament aquestes tècniques d'intervenció són necessàries (com diu Mª Dolores Prieto Sánchez al seu llibre "Los superdotados: estos alumnos excepcionales") una sèrie de requisits com a:

- Tenir una teoria sòlida sobre l'excepcionalitat.
- Tenir una política clara respecta als nens amb altes capacitats. Això implica major sensibilitat i compromís social per atendre'ls adequadament.
- Disposar de polítiques concretes sobre tècniques d'intervenció i procediments d'atenció a la diversitat de les altes capacitats dins dels centres educatius.

- Tenir un programa de formació del professorat. És precís que el professor/a tingui una sèrie de competències per poder treballar eficaçment amb nois i noies d'altres capacitats.
- Comptar amb recursos humans i materials suficients.
- Dissenyar un procediment d'identificació i avaluació psicopedagògica per elaborar el perfil individual de l'alumne i així poder desenvolupar les tècniques d'intervencions educatives pertinents.
- Dissenyar estratègies curriculars i extracurriculars.
- Tenir un model d'orientació, assessorament i avaluació per poder comprovar l'eficàcia de les tècniques d'intervenció educatives.

3.- INTERVENCIONS ESPECÍFIQUES EN LES ALTES CAPACITATS INTEL·LECTUALS

Amb referència a la intervenció i com s'explicita al document d'educació especial editat pel Departament d'Ensenyament, elaborat per Antoni Castelló i Mercè Martínez, cada tipus d'excepcionalitat requereix una intervenció específica.

- **Els alumnes amb superdotació**, segons la seva configuració cognitiva i les implicacions conductuals, necessiten un tipus d'intervenció que estigui basada essencialment en l'adaptació curricular orientada a temes transversals o de síntesi i activitats que permetin un treball autònom, combinant diferents àrees o matèries.
- **Els alumnes que mostren un talent acadèmic** solen requerir una ampliació curricular, que consisteix en aprofundir sobre els continguts que es treballen en els objectius del currículum del curs en el que estan els nens/es i no avançar en matèries de cursos posteriors. Una altra intervenció que es pot dur a terme amb els alumnes que tenen un talent acadèmic és l'acceleració. Com aquests nens tenen una bona capacitat per realitzar un treball autònom s'haurà de potenciar aquest tipus d'activitat. Perquè la intervenció sigui també correcta el professor ha de tenir una sèrie d'activitats i temes d'ampliació per què, aquests nens /es tenen un ritme d'aprenentatge molt elevat i demanen més activitats de les que normalment es realitzen amb els altres alumnes.
- **Amb els alumnes que tenen talent artístic** la principal via d'intervenció és l'increment de la motivació escolar. Vincular els continguts amb elements de tipus artístic és una altra bona mesura, recursos com la implicació d'activitats figuratives, etc. Per a aquests nens, amb alguns ajusts curriculars pot ser suficient.

- **Els nens i nenes amb talent creatiu**, necessiten que el mestre utilitzi recursos alternatius perquè els continguts escolars siguin desenvolupats en classe potenciant i optimitzant la seva creativitat. És important que els professors entenguin la forma de funcionar diferent d'aquests nens, evitant confondre aquestes conductes amb la dispersió o el dèficit de comprensió. El treball en grup és també una bona mesura i d'aquesta manera es potencia el que els altres nens aprofitin les aportacions dels talents creatius. El professor ha de valorar l'interès i la motivació d'aquests nens i acceptar respostes de tipus divergent, és a dir, diferents de les quals "lògicament" es poden esperar.
- **El talent lògic** requereix una intervenció sobre la socialització, intentant incidir en la matisació i flexibilització dels seus patrons de conducta, ajudant el nen a valorar les persones més enllà del raonament. Acadèmicament és important introduir activitats i problemes complementaris per consolidar continguts i mantenir la motivació adequada.
- **Els talents matemàtics** necessiten, d'una banda, ampliar activitats i continguts de matèries de tipus quantitatiu en la mateixa línia que els talents acadèmics, però potser en alguns casos, també necessitin d'una intervenció en aquelles àrees i recursos poc utilitzats, generalment de tipus verbal, social i emocional. Per això, serà important una intervenció dirigida a l'entrenament d'habilitats comunicatives i d'interacció social. Els professors han de tenir en compte que si hi ha alguna diferència de rendiment d'aquests nens, no són degudes a mala disposició, sinó a una motivació més baixa en les matèries que no impliquin conceptes matemàtics; per aquest motiu necessitaran reforçar i motivar els seus alumnes en les esmentades àrees.
- **Els talents verbals** són l'altra cara de la moneda del talent matemàtic, tenen l'especialització en recursos dirigits a la manipulació i representació de material verbal. L'ajuda fonamental estarà dirigida sobre tot a que puguin complimentar la representació verbal amb altres formes de codificació. Les indicacions als professors d'aquests nens és que, hauran de tenir en compte si les àrees matemàtiques i numèriques estan ben desenvolupades i ampliar evidentment la capacitat verbal dels mateixos. També és important tenir en compte, que de vegades aquests alumnes poden semblar més intel·ligents del que són en realitat, i amb això generar més expectatives i exigències de les adequades.
- **El talent social**, és caracteritza per disposar d'amplis recursos de codificació i presa de decisions de tipus social i comunicatiu. Per això, la via d'intervenció ha de consistir a aprofitar les habilitats socials d'aquestes persones per conduir activitats de grup, i també per a la seva mediació en la integració d'altres companys/as. Com la bona

socialització d'aquests alumnes/as sol elevar la motivació, aquesta actuarà de motor per desenvolupar millor els seus aprenentatges escolars.

- **La precocitat.** Aquestes persones solen tenir un major nombre de recursos intel·lectuals que els seus companys/as mentre estan en procés de maduració. Però quan acaba aquest, la seva capacitat intel·lectual s'equipara a la dels seus companys/as. La línia d'intervenció se sembla a la dels casos de talent acadèmic, però s'anirà molt amb compte en fer l'acceleració ja que s'ha de poder garantir un correcte desenvolupament emocional. És important també no generar expectatives d'altres capacitats, ja que en acabar la maduració d'aquests nens/as els efectes poden ser molt negatius. Les activitats alternatives són una bona actuació, sempre que no s'avancin objectius d'altres cursos.

Malgrat que per a cada tipus d'excepcionalitat hi ha un tipus d'intervenció específica, existeixen uns eixos bàsics d'intervenció que han de ser aplicats a tots, com són:

1. Modificacions en els continguts: completar i/o ampliar els continguts normals de cada etapa educativa.
2. Treballar objectius de socialització i habilitats comunicatives en general i especialment en aquells casos que es detectin àrees problemàtiques.
3. Modificacions de les relacions entre els continguts, com a:
 - Establir connexions entre continguts d'una matèria o d'un mateix tema en diferents matèries. Evitar l'excés de continguts memorístics i potenciar els relacionals per desenvolupar més xarxes d'informació.
 - Les motivacions dels alumnes garanteixen la seva implicació en les activitats d'aprenentatge, així si l'ampliació o adaptació del currículum és motivadora podrem aconseguir un efecte positiu en la consolidació dels aprenentatges.
 - Les aplicacions dels continguts solen tenir un efecte positiu perquè donen major profunditat a l'aprenentatge i faciliten la interconnexió d'informacions.

4.- MESURES PRÈVIES A LA INTERVENCIÓ

Avaluar el nivell de competència de l'alumne
Conèixer el context socio - familiar.
Conèixer el context del aula i del centre.

Coneixement de les característiques cognitives i de personalitat de l'alumne.

Conèixer l'estil d'aprenentatge.

Per dur a terme qualsevol intervenció, primer s'han de tenir en compte i modificar les següents variables:

enriquiment dels continguts

enriquiment del context d'aprenentatge

canvis metodològics

coneixement de les característiques cognitives i de personalitat

canvis en l'estructura i temporalitat de les classes

desenvolupament de la motivació escolar

desenvolupament de la creativitat dins l'aula

4.1 ENRIQUIMENT DELS CONTINGUTS

Ens referim a millorar els objectius curriculars, a millorar la motivació dins l'aula, a ajudar a desenvolupar la creativitat i a connectar els aprenentatges amb la realitat de l'alumne, a desenvolupar un tipus d'ensenyament (un currículum) més qualitatiu que quantitatiu, on es treballi més el raonament, la comprensió i sobretot es tingui més en compte el procés que els resultats.

Quan es parla d'enriquiment dels continguts fem referència a desenvolupar dins l'aula programes d'enriquiment (adaptacions, ampliacions), programes d'enriquiment aleatori, estratègies metacognitives, treball per projectes, tallers, etc.

Es poden enriquir els continguts curriculars de les següents formes:

- Conèixer els continguts de cada àrea per poder ampliar i aprofundir alhora que connectar amb els continguts d'altres àrees.
- Tenir elaborat material de cada àrea en treballs d'ampliació pels alumnes d'altres capacitats, ja que aquests tenen un ritme d'aprenentatge més ràpid i per tant seran necessari que el mestre pugui disposar de tasques específiques i alternatives diferents per a ells/elles.
- Ensenyar als alumnes a utilitzar estratègies de pensament divergent, introduint activitats dirigides a potenciar aquest tipus de pensament més creatiu.
- Dissenyar activitats que valorin més els processos dels aprenentatges que els resultats finals.
- Connectar els continguts amb la realitat dels alumnes. Si els continguts es relacionen amb la vida quotidiana dels nens/es, els

aprenentatges tindran molt més sentit per a ells i la seva assimilació serà molt més motivadora i realista

4.2 ENRIQUIMENT DEL CONTEXT D'APRENTATGE

Si els canvis només es fan en el currículum, la solució es queda curta., Les variacions curriculars són molt importants, però també han d'anar acompanyades de propostes i canvis més generals. L'escola ha de donar resposta a les necessitats de tots els alumnes, per tant s'han d'atendre dins de l'aula des dels alumnes amb dificultats d'aprenentatge, passant per els que estarien més o menys dins de la norma, fins aquells que estan clarament per sobre de la mitjana i tenen unes capacitats excepcionals.

Quan es parla d'enriquir el context d'aprenentatge es pretén:

- Porta a terme canvis en el projecte educatiu de centre, en el que es poden incloure dins del currículum ordinari programes d'ensenyament del pensament, del raonament abstracte, del pensament divergent, etc.
- Promoure projectes tant a nivell de petit grup com individuals, activitats d'exploració i investigació, organitzar activitats basades en els interessos dels alumnes, promoure activitats amb formes diferents d'expressió (artístiques, socials, d'autoconeixement, etc.
- Sistema escolar obert que permeti als nois/es amb altes capacitats aprendre segons els seu ritme d'aprenentatge i els seus estils intel·lectuals, desenvolupant una metodologia investigadora basada en el estudi independent i en el treball autònom.
- Cohesió, col·laboració comunicació i treball en equip del professorat.
- Que hi hagi dedicació de temps i energia considerables a accions de millora escolar.
- Disponibilitat i utilització eficaç del personal docent de recolzament.
- Hi ha d'haver coordinació de treball i d'idees amb tots els membres de la comunitat educativa, entenen aquesta no només com l'àmbit estrictament escolar, sinó ampliant el concepte de comunitat educativa a la societat i per tant a tots els àmbits social i culturals que envolten als alumnes.
- Utilitzar la col·laboració externa de centres, institucions, professionals, etc.
- Disponibilitat de materials docents adequats.
- Formació del professorat. L'Aprenentatge es el mecanisme que proporciona als docents l'oportunitat d'aprendre estratègies, conceptes i eines noves que amplien els coneixements i milloren la qualitat de l'ensenyament.
- Respectar la diversitat i al procés educatiu individual dels alumnes.
- Trets característics dels docents: gran flexibilitat, una actitud més positiva cap als nens/es amb altes capacitats, utilització de eines i

estratègies enfocades a desenvolupar la motivació, la curiositat, la creativitat, l'interès, etc. dels seus alumnes.

- L'ideari pedagògic de l'escola i l'ensenyament dels docents han d'estimular i aconseguir que els alumnes tinguin un paper actiu en la selecció dels materials, en el disseny dels processos d'aprenentatge i estratègies de pensament divergent.
- Aplicar aspectes dels programes per als alumnes amb altes capacitats a tots els nens de l'aula, d'aquesta manera es pot ampliar l'oferta i aplicar l'ensenyament de forma més integrador.
- Les metes educatives en aquest context d'aprenentatge oferiran ambients enriquits i flexibles, en el que tant professors com alumnes treballin compartint experiències i investigant. Potenciaran també la construcció de significats, facilitaran el aprendre a aprendre en el que l'alumne més que aprendre continguts realitzi plans eficaços para el seu aprenentatge. S'ensenyarà a com utilitzar els aprenentatges ja que el procés de transferència és el que fa que aquests es completin.
- Apropar les tasques i aprenentatges a la realitat dels alumnes, per promoure la motivació dels mateixos.
- Ensenyar a utilitzar la reflexió i el pensament crític.
- Oferir veritables experiències d'aprenentatge anant més enllà del àmbit escolar, connectant aquestes experiències amb l'àmbit social i professional.
- Utilització de les potencialitats de l'entorn de l'educació. Al costat dels diferents professionals de l'educació hi ha altres agents i entorns educatius que son decisius en el procés de socialització i aprenentatge de les persones. L'escola ha de treballar juntament amb les famílies, la comunitat, les entitats, etc. és a dir amb l'entorn social per donar resposta als nous reptes i demandes.
- Flexibilitzar l'organització escolar, dissenyar nous espais, planificar l'ús de materials i elaborar-ne altres de nous, facilitar els agrupaments flexibles, canvis en l'horari escolar, etc.

4.3 CANVIS METODOLÒGICS

El sentit que un alumne pot atribuir a una situació educativa qualsevol depèn de com es presenta aquesta, del grau d'atractiu i interès, que pot portar-lo a implicar-se activament en un procés de construcció conjunta de significats. No es pot deixar al atzar que las propostes que es presenten, moguin l'interès de l'alumne; es necessari una planificació sistemàtica y rigorosa de las situacions d'aprenentatge.

La intervenció activa del professorat és fonamental para desenvolupar un programa d'enriquiment. El/la professor/a pot utilitzar estratègies, com:

- Partir dels coneixements i capacitats dels seus alumnes, respectant el ritme d'aprenentatges.
- Dissenyar classes dinàmiques i participatives.
- Organitzar el treball de classe partint del plantejament de situacions hipotètiques.
- Utilitzar informació de diaris, TV, internet...etc. i fomentar la participació l'esperit crític i reflexiu dels seus alumnes, sobre diferents aspectes de la realitat.
- Utilitzar l'estratègia del plantejament i resolució de situacions problemàtiques, partint d'una qüestió inicial que els alumnes han d'analitzar, investigar i resoldre.
- Potenciar l'interès per aprendre de forma autònoma i independent, el professor serà un mediador i orientador en el desenvolupament de les activitats. A partir d'unes consignes inicials, els alumnes prenen la iniciativa i porten a terme el treball plantejat.
- Treballar i programar objectius de classe conjuntament amb els seus alumnes.
- Ajudar a desenvolupar en els seus alumnes el pensament metacognitiu, incidint en la reflexió i la generalització dels aprenentatges.
- Organitzar els objectius segons nivells de dificultat progressiva i per tant donar opció a cada alumne per que arribi al nivell adequat.
- Utilitzar tècniques d'organització i planificació del estudi, ensenyar als seus alumnes les estratègies adequades de comprensió, reflexió raonament. Resum, memorització, elaboració de esquemes, etc.
- Desenvolupar el pensament divergent, utilitzant diferents estratègies com la "pluja d'idees", plantejament de problemes de pensament lateral, la sinèctica, la escriptura creativa, el llistat d'atributs, etc.
- Organitzar agrupaments flexibles com petit grup, grup cicle, grup intercicle., grup per interessos, etc.
- Proposar un projecte de treball per a diferents grups d'alumnes. Cada grup distribueix les tasques entre els seus membres, planifiquen, organitzen i desenvolupen la tasca cadascun i finalment es reuneixen per posar en conjunt el treball realitzat, organitzar-lo i decidir la seva presentació, si consideren que han de fer canvis, com han de presentar-lo, etc.
- Desenvolupar activitats dins de l'aula amb diferents nivells de dificultat, d'aquesta manera els alumnes poden realitzar les tasques segons les seves capacitats. Al organitzar el treball amb dificultat gradual ens assegurem que tots els alumnes puguin aprendre en l'activitat programada.
- Introduir activitats específiques per als alumnes d'altres capacitats, que faran quan les que es desenvolupen a la classe ja estiguin assolides per aquesta alumnes. Per exemple si el mestre considera que els coneixements d'una classe de matemàtiques estan assolits pel nen o nena

d'altres capacitats, pot introduir una activitat complementaria d'un programa del desenvolupament del raonament i les matemàtiques.

- Utilitzar l'error com a font de coneixement partint d'ell per arribar a l'adquisició de noves estratègies d'aprenentatge.
- Utilitzar el joc com a font d'aprenentatge.

4.4 AVALUACIÓ DELS PROCESSOS INTEL·LECTUALS

És molt important que totes les persones que treballin amb nens superdotats coneguin els processos intel·lectuals generals que tenen i utilitzen aquests nens/es, i no només per ajudar-los a desenvolupar-se millor, sinó també perquè no acabin arraconant-los perquè no se'ls hagi estimulat. Un exemple de procés intel·lectual és la metacognició. El nen superdotat té un coneixement metacognitiu de l'atenció i memòria, i infereix millor explicacions situacionals i causals; això li porta a traduir el coneixement metacognitiu en acció metacognitiva i utilitzar estratègies eficients, però continua sent molt necessària la intervenció activa del/la professor/a en el procés d'aprenentatge, especialment en la fase de planificació, organització i interacció educativa amb els alumnes. Les explicacions causals ajuden el nen a decidir quina estratègia utilitzar en les diverses situacions, però encara que els nens superdotats tinguin un bon coneixement metacognitiu general de l'explicació causal, hi ha moltes àrees en les quals és necessari utilitzar la instrucció.

Un altre tipus d'estratègies que s'han d'incloure en un programa d'enriquiment són les cognitives i dins d'aquestes les més importants a desenvolupar són la selecció, organització i elaboració. Selecció per ensenyar a descobrir la informació potencialment rellevant per resoldre un problema; organització per establir relacions i posar en ordre les dades que ens dona la informació, i elaboració per poder relacionar els coneixements nous amb els previs que ja té l'alumne.

La intervenció activa del professor és fonamental per desenvolupar i dur a terme un programa d'enriquiment, però evidentment ha d'estar basada en un coneixement dels diferents processos intel·lectuals, no només per millorar el procés d'adquisició dels nens superdotats, també perquè es beneficiïn tots els altres nens/as de la classe. Si el/la professor/a té un bon coneixement d'aquests processos, ajudarà a desenvolupar en els seus alumnes la utilització d'estratègies cognitives i d'organització, i també a desenvolupar una motivació i un pensament creatiu millor.

És molt important també tenir en compte els diversos estils d'aprenentatge que poden tenir els alumnes, ja que el conjunt d'estratègies cognitives que tendeixen a utilitzar durant els seus aprenentatges i com els apliquen marquen el seu estil intel·lectual.

Les característiques de personalitat són tan importants com les estratègies cognitives, la tolerància a l'ambigüitat, la capacitat per assumir riscos, la concentració, la voluntat de créixer, l'autoestima, el locus intern de control (responsable dels seus èxits i fracassos), tot això generalment l'han desenvolupat bé els nens superdotats, però és important tenir-los molt en compte quan es programa la classe, perquè moltes vegades s'han de reafirmar i d'altres ajudar a desenvolupar a la resta dels alumnes.

4.5 CANVIS EN L'ESTRUCTURA I TEMPORALITAT DE LES CLASSES

És evident que per poder desenvolupar qualsevol programa d'enriquiment s'hauran de fer canvis en l'estructura i temporalitat de les classes. Si els alumnes poden participar en la programació d'alguns dels objectius, si s'ha de programar tenint en compte més els processos que els resultats, si l'avaluació ha de ser formativa, si s'han de programar objectius amb gradacions de dificultat diferents per als alumnes, si, com ja hem dit, és important connectar els continguts d'unes assignatures amb els d'altres, si a més es programen continguts molt més en contacte amb la realitat de l'alumne, és evident que tant l'estructura de les classes com els horaris de les mateixes han de variar, perquè de vegades serà necessari treballar amb el grup classe, altres vegades en petits grups, o de forma individual, fins i tot amb altres classes del mateix cicle, etc. També es modificaran horaris, ja que treballar classes de 50/60 minuts no sempre serà el més efectiu.

4.6 DESENVOLUPAMENT DEL PROGRAMA DE MOTIVACIÓ ESCOLAR

Una de les primeres condicions per aconseguir que els alumnes adquireixin satisfactòriament els seus aprenentatges és que desenvolupin una òptima motivació a l'aula.

Primer, per què un alumne se senti motivat i s'impliqui en el procés educatiu, ha de donar-li un sentit a allò que es proposa fer. Aquest sentit depèn d'una multiplicitat de factors, com a autoconcepte, esforç, capacitats, interès, curiositat, organització, expectatives, etc.

La motivació d'una classe, tant del/la professor/a, com de l'alumne/a, no es pot deixar a l'atzar, no es pot pretendre que totes les propostes que es presentin despertin l'interès dels alumnes; per això, s'ha d'arribar a una planificació sistemàtica i rigorosa, però alhora oberta i flexible de les situacions d'aprenentatge.

Cal tenir en compte que tot procés de motivació està condicionat per una sèrie de característiques tant dels individus com del seu context ambiental i per aquesta raó s'ha de posar especial atenció al disseny d'aprenentatges que es

puguin dur a terme, així com les estratègies motivadores que s'utilitzin per afavorir aquests aprenentatges.

Quan parlem de característiques de l'individu, ens estem referint a les condicions que el nen/a ha de desenvolupar, perquè es doni un estat de motivació interna, que al costat de les estratègies utilitzades li portaran als èxits educatius i personals proposats. Per tant, quan s'apliqui en classe qualsevol programa d'enriquiment s'haurà de tenir en compte com ajudar els alumnes a desenvolupar les condicions necessàries per adquirir una bona motivació, tenint presents característiques motivacionals, com:

- Interès
- Curiositat
- Tenir objectius
- Esforç.
- Voluntat.
- Expectatives.
- Organització.
- Necessitat de pertinença i estimació.
- Autoconcepte i autovaloració
- Tenir percepció de les seves accions de les dels altres
- Emocions

4.7 PROGRAMA PER AL DESENVOLUPAMENT DE LA CREATIVITAT A L'AULA.

La creativitat, com diu Saturnino de la Torre, ha passat de ser un fenomen psicològic a ser un fet social. El que abans s'explicava com un atribut exclusiu d'algun ser humà, avui es considera que és una qualitat inherent a totes les persones en major o menor grau. Si l'home busca el progrés, la millora o la superació, llavors és evident que la creativitat serà present a les accions que emprengui.

En l'educació, la creativitat s'ha vist fins fa poc com una activitat lligada a la fantasia infantil o a l'expressió plàstica, però si estem parlant d'ella com un fet social, no ha de convertir-se en una paraula de farcit, sinó que ha de ser incorporada en els objectius de totes les matèries curriculars i traduir-se en activitats concretes, en tasques docents i discents; encara més, ha de formar part del procés d'avaluació.

La creativitat ha d'estar en la formació dels professors i, com diu R. Marin, si "educar és preparar per enfrontar-se amb el demà", l'educació que s'imparteix ha d'unir els coneixements instrumentals bàsics amb la capacitat innovadora per adaptar-se a les noves exigències. J.P. Guilford (1978) veu en l'educació la clau de la societat futura i manté que "l'educació creativa està dirigida a

conformar persones dotades d'iniciativa, plenes de recursos i confiança, llistes per afrontar problemes personals, interpersonals o de qualsevol índole."

Així, veiem que és precís instrumentar el seu desenvolupament dins de l'aula i per això creiem necessari incloure un programa creatiu dins del protocol d'intervenció en les altes capacitats, però no pensem per això que només és necessari aquest programa en l'educació dels nens amb altes capacitats, sinó que creiem fermament que qualsevol programa creatiu ha de desenvolupar-se en classe per a tots els alumnes, precisament perquè creiem que la creativitat és un fet social i a més perquè tots els alumnes en grau major o menor són creatius i és important que desenvolupin aquesta capacitat que després revertirà en la societat.

Els programes creatius dins de l'escola han de tenir uns propòsits o objectius, com a:

- Estimular la percepció del medi i la seva transformació.
- Adquirir destreses o habilitats que capacitin el subjecte en la solució dels problemes de la vida diària.
- Desenvolupar processos d'ideació, recerca, indagació i presa de decisions basats més en estratègies de procés que en l'assimilació de cultura inerta.
- Promoure l'aplicació del pensament divergent o creatiu i potenciar la fluïdesa, flexibilitat, originalitat, inventiva, elaboració, etc.
- Crear actituds positives cap a la transformació personal del medi.
- L'actitud interrogadora, la curiositat, la tolerància, la bona disposició al canvi, etc.

L'estimulació creativa no solament es redueix a determinades àrees del currículum, sinó que qualsevol matèria o activitat humana pot ser objecte d'una bona planificació creativa.

Els recursos que s'utilitzen per desenvolupar un programa de creativitat influeixen decisivament en el grau d'eficàcia assolit. Recursos humans, formals i funcionals, tècnics i materials fan que un programa funcioni.

Finalment, tot programa, creatiu o no, ha d'incorporar algun procediment d'avaluació perquè puguem comprovar si tots els objectius que ens hi hem proposat es van adquirint o si és necessari fer algun tipus d'intervenció i corregir actuacions que no desenvolupen els objectius proposats.

En desenvolupar aquest protocol d'intervenció per als nens superdotats, ens preguntem si només aquests nens/es poden ser realment creatius, si hi ha graus de creativitat o no és qüestió de graus, sinó d'indicadors diferencials, si s'ha d'estimular la creativitat a tota la classe en general o només a aquests nens, etc.

La nostra resposta està basada en l'observació que hem anat fent al llarg del desenvolupament d'aquest programa d'intervenció. Tenim la creença que tots els alumnes poden ser creatius, encara que està clar que hi ha diferències entre ells. Com diu Francisco Menchén al seu llibre *Descobrir la creativitat*: "Aquesta és una necessitat primària i la seva absència en classe produeix un estat general d'avorriments i insatisfacció", i nosaltres afegim que aquest estat al qual s'arriba genera desmotivació i, per tant, pot portar al fracàs escolar.

La dinàmica del món és tan ràpida que l'educació dels nens en general ha d'estar dirigida al canvi continu, no es pot educar per a una estabilitat que no existeix.

Mialaret deia que no n'hi ha prou amb ensenyar a buscar solucions a problemes en funció dels ja trobats, sinó que hem d'ensenyar l'individu a sorprendre's i a inventar noves solucions". D'altra banda J.P. Guilford ja defensava que la creativitat és la clau per a l'educació. Guilford entén la creativitat com a la combinació del pensament convergent i divergent, el primer relacionat amb el coneixement bàsic, la reproducció i memorització d'aprenentatges i fets, i el segon amb la utilització del coneixement previ de formes noves amb certs habilitats. Torrance entén la creativitat com la utilització del pensament divergent, sent aquest, una combinació de fluïdesa, flexibilitat, originalitat i elaboració. Maria Montessori parlava que el nen era el punt de partida en l'educació d'un home nou.

5.- ESTRATÈGIES D'INTERVENCIÓ

5.1 PROGRAMES D'ENRIQUIMENT DEL CURRÍCULUM

- Ampliacions curriculars.

Consisteixen en afegir continguts i aprofundir en el currículum ordinari, sense passar al de cursos superiors. És, per tant, l'ampliació de l'estructura dels temes i continguts, però afegint més informació sobre els mateixos. És un tipus d'intervenció que dóna molt bons resultats per a nens amb talent acadèmic i per a casos de precocitat, i si es centra en una sola matèria o àrea, és una bona eina per intervenir en talents específics.

Un exemple d'ampliació podria ser:

	AREA : CONEIXEMENT DEL MEDI NATURAL - 4º PRI
Introducció de l'activitat	A la classe anterior es donen unes preguntes respecte al tema següent, del tipus: Coneixes quants ossos tens a les extremitats?, Tots els mamífers tenen els mateixos ossos a les extremitats?, Pot ser que hi hagi algun mamífer amb bec i que posi ous?, saps quines malalties d'ossos poden patir els humans?, Saps quina es la finalitat dels exercicis d'escalfament que fan els esportistes?...ect.
Objectius referencials	Localitzar sobre un mateix i enumerar els ossos mes importants del cos humà. Reconèixer els múscles i els seus moviments. Aplicar el coneixement dels ossos de forma creativa. Aprendre a buscar i organitzar informació, repassar el procés seguit per fer una tasca i generalitzar el coneixement.
Procediments	Fer un exercici gimnàstic només amb les extremitats superiors o inferiors. Primer ha de desenvolupar la percepció, sentint quins són els ossos que mou. Després, descriurà per escrit els moviments i els músculs que es contrauen i els que s'estenen, si són els ossos o els músculs els que fan la funció de moure el cos,...
Creativitat	Inventar un esport que no s'hagi fet mai, i a més a més pugui ser recomanable per les persones que pateixen cardiopaties
Metacognició	Explicar als companys quins passos ha seguit per fer l'objectiu creatiu. Com ha buscat la informació, d'on l'ha tret, com l'ha organitzat i per quin motiu, de quina manera ha començat el treball, com ha sigut el procés de la feina, ha repassat el que ha fet?, ha trobat coses que havia de canviar? està satisfet de la feina realitzada?, etc.
Motivació	Potser ha sentit parlar de que hi ha nens/es que tenen una malaltia dels ossos poc comú i s'anomena malaltia dels "ossos de vidre". Buscar informació sobre aquesta malaltia i escriure: Que passa amb els ossos d'aquestes persones i per què? Fer un article sobre aquests nens, per publicar al diari de l'escola.

	AREA DE LENGUA CATALANA - 4º - PRI
Introducció a l'activitat	En la classe anterior donar unes preguntes sobre el que saps dels textos expositius
Objectius referencials	Objectius: treballar el text expositiu de forma escrita, aprendre diferents definicions, hàbit de consulta del diccionari, comprensió lectora, desenvolupar el gust per la lectura, treballar l'accent diacrític.
Procediments	Llegir el text expositiu "L'agricultura " i fer els exercicis que es proposen
Motivació	<p>Repartir paràgrafs de diferents textos expositius entre els nens. Comença el que té el primer paràgraf i continua llegint aquell que pensa que té el segon paràgraf i així fins acabar les lectures.</p> <p>Donar frases iguals, però algunes portaran accent diacrític i altres no portaran l'accent. Explicar el seu significat.</p>
Creativitat	<p>Joc per treballar l'accent diacrític</p> <p>Donar un llistat de paraules, primer hauran de fer una definició sense mirar el diccionari y posteriorment, ho comprovaran. Per fer tot això, tindran un temps determinat, guanyant el primer que ho faci bé.</p> <p>El Joc pot continuar fent frases amb les paraules donades.</p>

	ÀREA DE MATEMÀTIQUES - 4º PRI
Introducció a l'activitat	<p>Preguntar als pares quants m², fa la casa on viuen i trobar la superfície de la seva habitació, calculant quantes vegades hi cabria dins de la seva casa. Calcular la superfície que ocupen coses de la seva casa i trobar quants vegades hi cabrien.</p> <p>- Buscar informació sobre la superfície de la seva escola i de les hectàrees que té el camp de futbol per exemple, del Barça, comprovant si l'escola hi cabria dins, una, dues, cap vegada.....</p>
Objectius referencials	<p>Saber mesurar superfícies, treballar el concepte de superfície en la seva realitat quotidiana, saber utilitzar les mesures més freqüents, treballar de forma lúdica i creativa, desenvolupar l'interès i la curiositat, calcular àrees.</p>
Procediments	<p>- Mesurar el pati de l'escola, i imaginar que s'ha de concentrar tots els alumnes de l'escola per manifestar-se contra el racisme. Es calcula que hi caben 3 alumnes per m². Calcular quants alumnes hi poden haver a la manifestació.</p>
Motivació	<p>Imaginar que és un arquitecte famós que ha de fer una biblioteca per al seu poble, amb un jardí que haurà de dissenyar. Ha de posar les mides de totes les habitacions en m². i dibuixar-lo.</p> <p>A més a més aquesta biblioteca estarà envoltada per un bosc i les mides d'aquests han de ser en hectàrees.</p> <p>Amb les dades que tingui de la biblioteca i el bosc, ha d'inventar un problema en el que una de les preguntes sigui: Quan es trigarà a rodejar el bosc i la biblioteca si cada 10 minuts es fan 800 m.?</p>
Creativitat	<p>Imaginar que es vol vendre el castell de Peralada i que ell és el venedor. Ha de buscar quants m² té cada habitació, la forma que té, l'història del castell, i inventar una història fantàstica per convèncer al possible comprador.</p>

	ÀREA DE LLENGUA CASTELLANA - 4º PRI
Introducció a l'activitat	Respondre a preguntes sobre: com es l'estructura d'un conte, si ha escrit algun conte, si ha explicat contes a altres, quins contes ha llegit, si li han agradat i per què?
Objectius referencials	Desenvolupar la creativitat i la imaginació, practicar l'estructuració correcta del conte i aplicar regles gramaticals.
Procediments	Pensar que hipotèticament es pot traslladar a un planeta d'altre galàxia. Fer las següents activitats
Motivació	Seguint amb el treball proposat en els procediments, pensar en algun joc que es podria jugar en aquest planeta imaginari.
Creativitat	Imaginar que té uns binocles especials i amb ells pot veure el futur, què es el que creu que veuria?. Pensar que està en el 2008 i que podria veure el que passa fins el mes de desembre del 3.700.

- Adaptacions curriculars.

Aquí l'incís es fa en les connexions de la informació més que en la seva quantitat. Es segueix partint del currículum ordinari, però l'adaptació està enfocada a establir el major nombre de relacions possibles entre els continguts d'una matèria, d'una àrea o de totes, de manera que es podran agafar continguts d'altres assignatures. Encara es segueix dins dels objectius del currículum que li correspon a l'alumne, però a vegades és necessari fer alguna modificació i afegir objectius que puguin servir de pont. És un tipus de treball més complex, però, per altra banda, es pot aplicar en la majoria

dels casos a tots els alumnes, millorant la coordinació entre els professors. L'adaptació curricular és el tipus d'intervenció més adient per els superdotats, i també és un bon complement per als casos de talent acadèmic.

Exemple d'adaptació:

	ÀREA DE LLENGUA CATALANA - 4º PRI
Introducció a l'activitat	Qüestionari introductor de les activitats
Objectius referencials	saber formular hipòtesis sobre el contingut de la lectura, raonar la necessitat de crítica davant del bombardeig de la publicitat i del consumisme, donar el valor real a les coses, desenvolupar la imaginació inventant contes o acabant-los, treballar de forma lúdica la vocal neutra.
Procediments	Materials: conte. Activitats del tipus: comprensió lectora, acabar el conte amb idees personals sobre el tema del mateix. Posteriorment es pot fer un col·loqui sobre les coses negatives a modificar del conte. Metodologia: El col·loqui es pot introduir deixant que els nens/es parlin lliurement o bé la mestra pot plantejar hipòtesis del tipus: i si la nena fos..... i si la mare no donés..... Potenciem l'esperit crític preguntant: això està malament? Vosaltres que faríeu?....etc.
Objectius transversals	S'ha d'elaborar una enquesta per al companys i després traslladar totes les dades a unes graelles o fer unes gràfiques. També han de fer una enquesta per a pares i posteriorment posar en comú les idees que han tret de les respectives enquestes. Donar una mostra d'enquesta i de graella.

Motivació	<p>Per fer l'activitat es preferible fer dos grups, cada un té el conte en el que s'han canviat algunes paraules o sentit de frases per que l'altre grup ho trobi.</p> <p>Joc: repartir uns titulars en els que s'han comès algunes errades i cadascun ha de trobar en un temps determinat. L'activitat també es pot fer en grups.</p>
Creativitat	De contes coneguts canviar els finals de forma molt original. Escollir un i fer una escenificació del mateix.

	<u>ÀREA : CONEIXEMENT DEL MEDI NATURAL - 4º - PRI</u>
Introducció a l'activitat	En la classe anterior es donen unes preguntes que serviran d'introducció al tema.
Objectius referencials	Saber reflexionar i raonar a partir de la observació indirecta dels astres, Extreure conclusions, treballar de forma lúdica i creativa, fomentar la relació i el respecte entre els companys, desenvolupar l'originalitat i la fluïdesa d'idees, aprendre a tenir cura del medi ambient. Saber recollir informació i organitzar-la, tenir interès pels esdeveniments científics i tecnològics
Procediments	Buscar informació sobre: cúmuls oberts, cúmuls globulars, nebuloses i galàxies. preparar-se la classe, per explicar el tema a nens de 4r. de primària.

Objectius transversals	Com al planeta terra, a l'espai comença a haver deixalles que no se sap què fer amb elles, que s'han de destruir o acaben caient al nostre planeta. Pensar i explicar a la classe alguna forma de eliminar-les sense que es pari la investigació espacial
Motivació	Activitats diverses de les que pot escollir una, varies o totes per fer-les.
Metacognició	Fer una fitxa sobre l'elaboració de qualsevol de les activitats anteriors.
Creativitat	Inventar un conte que parli sobre l'espai. L'activitat es pot fer en grup o individualment.

	<u>ÀREA DE MATEMÀTIQUES - 4º - PRI</u>
Introducció a l'activitat	Fer observacions d'edificis del seu entorn i explicar de cada un d'ells quines formes geomètriques ha trobat.
Objectius referencials	Reconèixer a la realitat les formes geomètriques treballades, saber fer una classificació segons les variables donades, mostrar interès i curiositat pel seu entorn, desenvolupar la creativitat i originalitat
Procediments	Buscar informació de varies construccions i monuments històrics que tinguin forma de piràmide, classificant-los segon siguin piràmide triangular, quadrangular, pentagonal o hexagonal.

Objectiu transversal	D'aquest monuments o construccions que ha trobat, escollir un i preparar un treball com si hagués de fer un tríptic explicatiu i publicitari del monument o construcció.
Motivació	Activitat per fer amb tota la classe. Han de portar objectes que es puguin classificar segons la seva forma sigui piràmides, prismes, cilindres i cons.
Creativitat	Material: Diferents formes geomètriques, cintes, papers, colors, estisores Pot fer qualsevol tipus de obra artística: pintura, escultura, collage....

	<u>ÀREA DE LENGUA CASTELLANA - 4º - PRI</u>
Introducció a l'activitat	Buscar cuentos de otros países y llevarlos a clase
Objectius referencials	Aprender a crear textos narrativos, tener interés y curiosidad por conocer la literatura de otros países, desarrollar un buen ritmo lector, trabajar la comprensión lectora, saber trabajar y dialogar en grupo, desarrollar la expresión oral.
Procediments	Entregar el cuento (adjunto al anexo) en el que hay el principio (planteamiento) y el final (desenlace) del mismo, teniendo que escribir el nudo del mismo.

Motivació	<p>Buscar cuentos de otros países y leerlos en voz alta en clase. Además de trabajar la exactitud y comprensión lectora de los mismos, se hará un resumen tipo ficha de los que ha leído cada uno y así poder intercambiarlos.</p> <p>Elaborar gráficas individuales en las que consten la velocidad lectora y la comprensión de los cuentos o narraciones que cada uno ha ido leyendo durante el tiempo que determine el profesor.</p>
Objectiu transversal	<p>Trabajo de investigación con el grupo clase, escoger un país del cual se ha leído un cuento, para trabajar en pequeños grupos un área de interés del mismo, como por ejemplo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Un grupo puede encargarse de obtener información y elaborar un informe en el que aparezca el estudio de la economía del país • Otro grupo hará fotos del mismo y explicará el relieve, los ríos, montañas, etc. • Otro grupo las costumbres, • Otro la religión y la historia. <p>Una vez realizados los trabajos se pone en común y se dialoga sobre lo que se ha hecho.</p> <p>Se puede escoger el país de alguno de los niños inmigrantes de la clase para trabajar además la integración y cohesión del grupo.</p>
Creativitat	<p>Buscar información sobre juegos antiguos de nuestro país (Cataluña u otras comunidades) y hacer un pequeño dossier en el que se describan los juegos y las reglas de los mismos, para posteriormente jugar a ellos en clase.</p>

- Entrenament metacognitiu.

S'utilitza per ensenyar als alumnes a gestionar els propis recursos cognitius i emocionals i fer-los conscients del seu procés d'aprenentatge. Els professors ensenyen a utilitzar una sèrie d'estratègies als nens, perquè

apreguin a raonar, a transferir, a ser creatius, crítics, a saber prendre decisions, a ser conscients d'ells mateixos, a ser empàtics, a saber jutjar, etc. i sobre tot, els hi ensenyen a repassar tot el procés mitjançant el qual arriben a aprendre i, per tant, en qualsevol situació d'aprenentatge podran tornar a utilitzar allò que han après de forma conscient.

Podem treballar la metacognició a l'aula realitzant exercicis al començament de la classe. Els objectius son:

- Repassar temes i definicions tractades anteriorment.
- Integrar coneixements i construir ponts amb els coneixements anteriors.
- Fomentar l'intercanvi entre els alumnes i entre l'alumne i els professors.
- Saber aplicar estratègies ja utilitzades a aprenentatges posteriors.

Hi ha tot un ventall de programes que es poden utilitzar a dins i fora de l'aula per potenciar el desenvolupament cognitiu com són per exemple: el programa PAM (Projecte per aprendre millor), el projecte Harvard, estratègies per el desenvolupament de la metacognició, programes i estratègies d'intervenció cognitiva, etc.

També es pot treballar la metacognició utilitzant altres estils metodològics com per exemple:

Treball metacognitiu a dins de l'aula introduint els aprenentatges a partir de problemes o qüestions plantejades als alumnes. Per exemple:

- Comença la classe amb exercicis - problema que siguin assumibles pels alumnes però que tinguin més profunditat. Millor treballar pocs conceptes cada vegada.
- Posteriorment es dialoga amb els alumnes sobre les dificultats o no que han tingut, com han obtingut les solucions, realitzar preguntes per connectar respostes d'uns i altres.
- En el temps d'intercanvi, intervenen els alumnes.
- El professor pot intervenir per mostrar com es pot simplificar els problemes com:
 1. Fer menys operacions i evitar equivocar-se més.
 2. Arribar a conclusions ràpides només observant una sola propietat (saber trobar-la).
 3. ensenyar a aplicar diferents estratègies en situacions semblants.

- 4. Matisar que hi ha conceptes que en la primera aproximació són difícils i quan es saben utilitzar s'arriben a entendre ràpidament.

El treball metacognitiu aporta moltes millores a l'aula entre altres:

- Augment de la interacció entre iguals i entre els alumnes i el professor a l'aula.
- Potencia la participació dels alumnes.
- Repàs dels apunts o de textos molt abans de les avaluacions.
- Millora el clima social a l'aula.
- Ensenya als alumnes a generalitzar i aplicar estratègies a altres situacions d'aprenentatge.
- Fa conscients als alumnes de com aprenen.
- Millora l'atenció dels alumnes.
- Evita l'aparició de l'avorriment entre els alumnes, degut a la participació, el treball de grup, la metodologia utilitzada, etc.

Exemple d'una activitat en la que es treballa la metacognició:

Es treballa la diferenciació entre éssers vius i inerts.

- Han d'observar els éssers vius que viuen al seu voltant, el cicle vital, les característiques físiques, etc.
- Inferir. Descobrir com influeix l'entorn en els canvis dels éssers vius.
- Ordenar i classificar els éssers vius segons els tipus de nutrició, relació i reproducció.
- Observar éssers inerts que tenen en la classe, ordenar-los i classificar-los segons: color, grandària, duresa, etc. Comparar-los amb altres éssers inerts que puguin estar als seus llibres.
- Fer hipòtesi :Els canvis que pateixen els éssers vius poden influir també en els éssers inerts. Anàlisi dels éssers vius/inerts, deducció dels possibles canvis i del per què dels mateixos. Comparació dels canvis patits pels éssers vius i inerts.

Metodologia: Els nens portaran un animal, una planta o bé una foto a la classe.

També escollirà cadascun un ésser inert de la classe.

- Primer es faran preguntes sobre el que saben ells sobre els éssers vius i inerts.
- Segon: cadascú explicarà el cicle vital i funcions de l'animal, planta o foto que hagi portat.
- Tercer: explicaran les característiques del ésser inert que han escollit.

- Quart compararan els canvis entre els dos tipus d'éssers i veuran si la hipòtesi es compleix o no.

A partir d'aquí treballarem la metacognició. Els nens comentaran el procés que han seguit per fer el exercici:

- Com han sigut conscients d'ells mateixos per diferenciar característiques amb altres éssers vius i inerts.
- Explicaran les categories de classificació que han trobat per cada ésser (viu i inert).
- Parlaran de les relacions d'implicació que han trobat al observar com el medi influeix en els éssers (v/i).
- Descriuran els canvis que s'han donat i per què.
- Intercanvien informació, opinions, ect. dels seus treballs.
- Per últim l'alumne jutja el treball que ha fet, si és complert, si el procés està ben desenvolupat, si ha arribat a unes conclusions correctes, si es podria millorar i com, etc.

- Enriquiment aleatori

És una forma d'enriquiment menys costosa. Es planifiquen temes i activitats amb continguts del currículum i extracurriculars vinculats. L'alumne escull aquells que vol fer i els realitza paral·lelament a les activitats de classe.

És l'alumne qui defineix el projecte i tindrà una supervisió del tutor, l'acció d'aquest serà la de facilitar vies d'informació, recolzar i suggerir. Aquesta estratègia es pot realitzar modificant o no el currículum. És un recurs flexible i aprofitable per tots els alumnes amb altes capacitats i a més minimitza els costos de planificació i de treball previ sobre els continguts.

Exemple d'una activitat d'enriquiment aleatori.

	ÀREA DE LLENGUA CATALANA
Objectius	Treballar el lèxic, saber aplicar regles ortogràfiques i gramaticals desenvolupar la fluïdesa de vocabulari, expressar sentiments propis, potenciar la motivació i la creativitat, saber estructurar les idees, adquirir coneixement apropant la llengua a la seva realitat.
Procediments	Es proposa a l'alumne/a l'elaboració d'un treball que ell ha d'escollir, organitzar i presentar el projecte per treballar els objectius ja citats.
Activitats	L'activitat treballa continguts del currículum i extracurriculars. L'alumne/a planifica i organitza el treball que presentarà al professor/a/es, i aquest supervisarà, facilitarà vies d'informació, suggerirà, etc
Motivació	Predomina la motivació del alumne/a ja que es ell/a que escull continguts de les ofertes que rep i decideix el nivell de aprofundiment de la tasca.
Creativitat	L'enriquiment aleatori promou el desenvolupament de la creativitat ja que es el propi alumne/a el que decideix que fer, i com fer el treball.

5.2 ACCELERACIÓ

L'acceleració es refereix a la reducció de la durada d'algun dels cicles escolars. La màxima reducció que permet la llei és d'un curs per cicle. És una de les estratègies que més s'han utilitzat fins al moment, perquè pràcticament no té cap cost econòmic.

Aquesta solució és recomanable sobretot en el cas que es pugui garantir un sòlid desenvolupament emocional i bones habilitats socials, tot i que els darrers

estudis al respecte no recolzen aquesta recomanació, doncs ens mostren que l'alumne/a amb altes capacitats (sobretot, quan es tracta d'un superdotat o un talent acadèmic) ràpidament aconsegueix l'encaix emocional amb els seus companys.

Respecte a la flexibilització, es pot entendre com una forma d'acceleració, encara que no de tot el curs, sinó de certes assignatures, sent aquesta estratègia un xic més complicada de dur a terme, ja que el nen/a superdotat/a ha d'estar en certes classes en un curs i en altra en un altre curs superior, la qual cosa pot originar desorientació tant en el nen com entre els seus propis companys.

5.3 AGRUPAMENT

Els agrupaments flexibles permeten adaptar els aprenentatges a les característiques dels alumnes, sense limitar l'adquisició de nous aprenentatges. Eviten que els alumnes d'altres capacitats treballin dins d'un context rígid i allunyat de la seva capacitat alhora que no forcen a ningú a seguir un ritme de treball superior al que l'hi permeten les seves possibilitats.

Cal considerar certs aspectes a l'hora de formar els grups, dissenyar les tasques i realitzar canvis, tant a nivell d'organització (horaris, espais, materials, canvis en el currículum, avaluació, etc.), com en l'actitud i metodologia emprada pels professors, ja que en aquest tipus d'estratègia la funció docent està lligada amb un estil educatiu mediador.

Objectius dels agrupaments :

- Atenció individual als alumnes i millora els ritmes d'aprenentatge.
- Elevar el grau de motivació a l'aula
- Millorar les relacions interpersonals a l'aula.
- Desenvolupar una actitud investigadora en els alumnes.
- Optimitzar els recursos.
- Utilització de nous recursos d'avaluació. Es té més en compte el procés que el resultat final.
- Promou la formació permanent del professorat.
- S'apliquen noves i diferents metodologies.

- Els alumnes treballen de forma més autònoma.
- Els alumnes col·laboren i s'ajuden més.

- La meta és aconseguir que cada membre del grup aprengui el màxim possible i també que el grup valori la col·laboració.
- Treballar amb grups més heterogenis.

Tasques del professorat :

- Tenir un bon coneixement dels estils d'aprenentatge dels alumnes.
- Fixar els objectius a treballar
- Organitzar els grups seguint diferents criteris
- Realitzar propostes d'aprenentatge.
- Facilitar i mediar en el procés d'aprenentatge.
- Supervisar els treballs del grup.
- Suggestir formes d'actuar.
- Guiar i donar informació.
- Realitzar un treball de síntesi i metacognitiu de la feina realitzada pel grup.
- Avaluar els processos i resultats de les tasques realitzades.

Diferents criteris d'agrupaments:

- Agrupaments flexibles dins l'aula per capacitats intel·lectuals i maduresa emocional.
- Agrupaments flexibles amb alumnes d'altres classes i mateix cicle.
- Agrupaments flexibles amb alumnes d'altres cicles.
- Agrupaments flexibles per necessitats educatives i socials.
- Agrupaments flexibles per interessos comuns

5.4 TREBALL PER PROJECTES

S'ha d'entendre el treball per projectes com una opció metodològica que permet al professor organitzar les actuacions d'ensenyament per facilitar que els alumnes estableixin relacions entre els coneixements i la nova informació i per que puguin trobar la relació que hi ha entre les diferents disciplines o àrees d'estudi (CÀRCEL, E. 1995.).

Avantatges del treball per projectes:

- Propicia que les activitats realitzades tinguin una gran motivació pels alumnes.
- Desenvolupa positivament la responsabilitat dels alumnes.
- Fa que els alumnes trobin un sentit a allò que aprenen.
- Potencia l'aptitud d'organització que aquests nois/es ja tenen i que al posar-la en pràctica encara desenvolupem millor.
- Els hi ajuda a ser més reflexius.
- Treu connotacions negatives al error tractant-lo com una important font d'aprenentatge.
- Desenvolupa noves formes d'aprendre, potencia l'autonomia, els fa més conscients del que aprenen, per tant desenvolupen un aprenentatge molt més basat en la metacognició o en el aprendre a aprendre.
- Desenvolupa la memòria comprensiva.
- AQUESTA estratègia metodològica, desenvolupa en l'alumne un bon coneixement del procés d'aprenentatge.
- El treballar per projectes afavoreix el desenvolupament de les habilitat lingüístiques, ja la llengua és l'eix de tot el procés d'elaboració del projecte i genera interès per aprendre a usar-la..
- En les activitats d'ensenyament- aprenentatge que sorgeixen en el procés de treball d'un projecte, els alumnes han de llegir textos per cercar informació, han d'escriure les pròpies opinions per justificar preses de decisions, han de discutir per compartir significats, això fa que adquireixin un domini instrumental del llenguatge oral i escrit com a via d'accés als altres coneixements.

Funció del mestre en el treball per projectes

Quina és la funció del mestre quan es treballa per projectes?, el mestre ha d'actuar com a mediador, lluny de ser un transmissor, ha d'adoptar el paper d'organitzador de l'entorn per tal d'ajustar, guiar, dirigir i/o facilitar el procés d'aprenentatge dels alumnes.

Pot proposar un projecte de treball per a diferents grups d'alumnes. Cada grup distribueix les tasques entre els seus membres, planifiquen, organitzen i

desenvolupen la tasca cadascun i finalment es reuneixen per posar en conjunt el treball realitzat, organitzar-lo i decidir la seva presentació, si consideren que han de fer canvis, com han de presentar-lo, etc.

El mestre també ha de saber crear els contextos significatius i comunicatius per promoure diàlegs constructius. Ha d'afavorir, estimular i guiar els intercanvis verbals amb els alumnes, ha de ser sensible als interessos dels seus alumnes i desenvolupar l'esperit comunicatiu i en definitiva a d'ajudar i guiar als seus alumnes en el procés d'elaboració del projecte.

5.6 TREBALL PER ÀMBITS D'EXPERIÈNCIA

El treball per àmbits d'experiència es pot organitzar per donar oportunitat als nens i nenes d'altres capacitats que acaben molt més aviat les feines de classe, de escollir l'àmbit on pugui treballar de forma més ampla o bé altres objectius diferents als que s'estan treballant a l'aula. També es pot organitzar per treballar en petits grups, on cada un d'ells pugui escollir l'àmbit en que volen treballar, aportar material, i organitzar la feina.

El treball per àmbits d'experiència pot millorar el grau de motivació dels alumnes, augmenta el grau d'implicació en el propi procés d'aprenentatge i porta cap al desenvolupament de l'autonomia personal.

Al organitzar les aules per àmbits d'experiència, es té molt en compte la diversitat dels alumnes, es pensa en l'organització de la classe, dels espais, dels materials, de les relacions afectives i cognitives que s'estableixen entre els nois i noies, es té també com objectiu que aquests puguin trobar sentit a allò que se'ls hi proposa i puguin ser lliures de decidir quin treball volen desenvolupar. Treballar per àmbits d'experiència, crea les condicions que possibiliten la participació dels alumnes en la construcció dels seus coneixements.

Els docents intervenen ajudant als alumnes a superar les dificultats, faciliten sortides i solucions, sense que això vulgui dir donar les respostes, sinó que proporcionen les eines que necessiten els alumnes per anant elaborant-la. La seva actitud ha de ser la de mostrar empatia i escoltar-los, situant-se en el seu punt de vista. Ensenyar a utilitzar l'error com una oportunitat per aprendre. L'organització dels espais i dels materials de forma ben estructurada, accessible i oberta als canvis, faciliten l'autonomia dels alumnes.

Com es dedueix existeix tot un treball previ a la posada en marxa dels àmbits d'experiència per part dels docents, que assegura la reflexió sobre quines son les tasques que afavoreixen millor l'aprenentatge. Cada àmbit ha sigut dissenyat per que els alumnes adquireixin els continguts actitudinals, procedimentals i conceptuals programats.

El treball per àmbits d'experiència es pot aplicar durant tota l'educació infantil primària i secundària, ja que és un tipus de metodologia que afavoreix l'autonomia, la lliure elecció de la tasca, el treball en grup, la presa de decisions i propicia el respecte als estils i ritmes d'aprenentatge dels alumnes. Els àmbits d'experiència són una estratègia organitzativa i metodològica que té darrera una concepció de l'alumne i de l'ensenyament.

Exemple :

Una classe pot estar dividida en diferents àmbits com: l'espai de biblioteca, l'espai dels jocs lògics, de percepció, d'orientació, etc., l'espai d'investigació on es manipula, experimenta i elabora hipòtesis a partir dels éssers vius i dels materials naturals aportats pels alumnes, l'espai de llengua on es creen contes, faules, històries a partir del material de l'aula i la informació aportada pels alumnes, etc.

Cada àmbit ha de ser preparat amb molta cura pels docents perquè es relacionin els continguts conceptuals, procedimentals, actitudinals que es volen treballar. Per controlar que tots els nens i nenes passen per la totalitat dels àmbits es pot elaborar una graella amb les diferents àmbits i la llista de nens, cada un apuntarà en la graella tots els àmbits pels que ha passat.

5.7 ORGANITZACIÓ DE TALLERS DINS L'AULA

És una eina que encara que està contemplada moltes vegades com una estratègia metodològica extracurricular, es podria aplicar també a l'aula, ja que en algun moment pot interessar tant als nens/es com al mestre ampliar els continguts o bé relacionar-los amb altres àrees i organitzar la feina mitjançant un taller.

Els tallers es poden organitzar en petits grups de la mateixa classe, en grups amb les altres classes del mateix cicle, amb grups d'alumnes de cicles diferents i també amb escoles diferents. Aquesta última modalitat encara que pot semblar difícil de portar a terme en realitat no ho és tant i és una estratègia molt enriquidora tant pels alumnes com per als mestres, perquè aquests han de col·laborar i organitzar el taller junts, i al desenvolupar aquesta feina treballant tots plegats, fa que entre els mestres es creïn xarxes de treball i de relació importants i per als alumnes perquè tenen una visió més ampla de l'educació, coneixen altres realitats i aprenen a conviure i relacionar-se amb altres nois i noies, amb els que normalment no es relacionen mai. En quant a l'espai i la temporalitat, es pot escollir un dia de la setmana per fer el taller i reunir-se en una de les escoles per fer-ho.

Les avantatges de utilitzar tallers dins i fora de l'aula són:

- La feina es pot adaptar als interessos de l'alumne i del professor.
- Els alumnes aprenen a ser autònoms i a organitzar-se
- Afavoreix la relació i socialització del grup.
- Es poden plantejar tasques més creatives i motivadores.
- Es pot dissenyar les activitats del taller més a la mida dels alumnes i per tant els nens i nenes d'altres capacitats es beneficien d'aquesta avantatge.

. El mestre ha de tenir en compte quan organitza un taller:

- Quins són els interessos dels seus alumnes i quins objectius vol que aquests assoleixin.
- Com organitzar les tasques a desenvolupar.
- Ha de tenir en compte els recursos amb els que conta l'escola i ell mateix, ja siguin d'espai, materials, informació, recolzament d'altres professionals en algun moment donat, etc.
- Ha d'organitzar tant l'espai com el temps del taller, tenir clar el horari en el que es va a desenvolupar un taller és molt important per poder portar a terme la tasca de forma adequada.
- Ha de tenir recollit en el pla de treball: els objectius, recursos, metodologia que utilitzarà, els continguts que vol que els alumnes treballin, els procediments i també ha d'especificar la forma d'avaluar la feina.

5.8 ACTIVITATS REALITZADES AMB RECOLZAMENT D'EMPRESES, D'ALTRES ESCOLES I DE DIFERENTS PROFESSIONALS.

- Activitats en escoles de música.
- Activitats en escoles de dansa.
- Activitats en escoles de teatre.
- Seguiment de treballs per professionals relacionats amb el tema que es treballa.
- Mentorats realitzats per professors d'Universitats....etc.

BIBLIOGRAFIA

- Castelló i Tarrida A. i Martínez Torres M. (1999) Alumnat excepcionalment dotat intel·lectualment. Documents Educació Especial. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament.
- Coll C. (1990) “Un marco de referencia psicológico para la educación escolar: la concepción constructivista del aprendizaje y de la enseñanza” en C. Coll, A. Marchesi y J. Palacios (comps.) *Desarrollo Psicológico y Educación II* Edit. Alianza –Madrid.
- Guilford J.P. (1977) La naturaleza de la inteligencia humana. Editorial Paidós. Buenos Aires (Argentina).
- Marin Ibañez R. i de la Torre de la Torre S. (1991) Manual de la Creatividad Editorial Vicens Vives. Barcelona
- Menchén Bellón F. (1998) Descubrir la creatividad. Editorial Piràmide, S.A. Madrid
- Montessori M. (1987). La descoberta de l'infant. Eumo editorial/Diputació de Barcelona
- Prieto Sánchez M. D. i Castejón Costa Juan L. (2000) Los Superdotados: esos alumnos excepcionales. Editorial Aljibe. Archidona (Málaga).
- SEP (Secretaria de Educación Pública) (2006). Propuesta de intervención: Atención educativa a alumnos y alumnas con aptitudes sobresalientes. Mexico.
- Stainback S. (2001b) “Components crítics el desenvolupament de l'Escola Inclusiva” Suports Volum 5 num. 1 pag. 26-31.
- Torrance, E.P. (1977) Educación y capacidad creativa. Editorial Marova Madrid
- Unesco (2002) Com entendre i respondre a les necessitats dels infants en les aules inclusives: Guia pel professorat (Paris. Unesco)